

NARCISSUS-MYTEN

Jack Donen

Artiklen fortolker narcissus-myten med udgangspunkt i den version, der findes i Ovids Metamorfoser. Fortolkningsmetoden er inspireret af C. G. Jung og går ud på at anskue myten som en drøm. Det er en fortolkning på subjektplan. Mytens hændelser afspejler udfordringer fra det ubevidste og det enkelte menneskes evne til at tage udfordringen op. I Narcissus' tilfælde er udfordringen for stærk, hvorfor han ender som indadvendt, vegeerende, død.

Indledning

Myter kan betragtes som nogle igennem kulturen formede produkter af en kollektiv proces, en tematisering af de mest fælles og tilbagevendende menneskelige problemer og problemsituationer.

Når jeg som klinisk psykolog interesserer mig for myten, her Narcissus myten, er det således ud fra den betragtning, at den beksriver et almenmenneskeligt psykologisk tema der, også i dag, kan vise sig at være gyldigt. Og jeg mener, at det kan være relevant at undersøge den i den form, hvori den har optaget og fascineret mennesket i hvert fald over de sidste par årtusinder – siden begyndelsen af vor tidsregning, da Ovid nedskrev den som en del af sit store værk "Forvandlinger".

Jeg har således i det følgende i sinde at søge bag om det moderne begreb "narcissisme", for så vidt som det, fagligt-teknisk, fungerer som *forklaringsmodel* overfor en bestemt konstellation af symptomer. Det, jeg søger, er nogle af de væsentlige almenmenneskelige forhold, der ligger til grund for symptomkonstellationen, og jeg forventer således, at Narcissus myten kan fortælle noget om struktur såvel som dynamikken i et livstema, vi alle kender, alle i en vis grad har oplevet.

Myten er blevet brugt i mange forskellige sammenhæng igennem årene: For eksempel af psykoanalysen, af kultur- og samfundskritikere i de senere år, og længere tilbage af den kristen kirkes fædre, af neo-platonikere og mange andre (se Vinge 1967 og Stein 1976). Men det er karakteristisk, at man i diskussioner, analyser og fortolkninger oftest kun tager en enkelt bid eller to af den – f.eks. den dramatiske og moralske rammende del, hvor Narcissus dør "fordi" han i selvpøgethed forelsker sig håbløst i sit eget spejlbillede.

Og myten giver såre let anledning til moralsk (mis)brug. Neo-platonisk er den f.eks. blevet set som advarsel mod den materialistiske livsstil – Narcissus' problem bliver at han er alt for optaget af sit ydre, *det* ydre, af sig selv og af andre som objekter. Den udadvendte psykoanalyse ser derimod i hans selv-

reflekterende regression til fantasiverdenen, en tendens til en magtesløs autoerotisk fallit i forhold til den ydre ("objektive") virkelighed. Således bliver myten brugt i mange sammenhænge til at retfærdiggøre bestemte holdninger om tilværelsen, og til negativt fordømmende udfald mod modsatrettede holdninger.

Narcissus krænker nogle af menneskets vigtigste tabuer, tabuet f.eks. mod selv-kærlighed (som "let" går over i egoisme, forfængelighed), mod stolthed (hovmod, hybris), mod selv-reflektion (indadvendthed, navlebeskuen), mod projektion (uansvarlighed), mod "narcissisme" (manglende ego styrke), mod materialisme (manglende åndelighed), mod idealisme (manglende realisme), mod passivitet (dovenskab, svaghed, sterilitet). Med alt dette tunge gods på sig, er det klart, at myten kan være et samlingspunkt for diskussioner om alle mulige væsentlige problemstillinger.

For mig at se repræsenterer de førnævnte tabuområder i sig selv nogle dybe, almene tendenser til bestemte retninger af den psykiske energi. Eksempelvis har vi alle en *tendens* til at være selv-centrerede, til at fordybe os i selv-reflekteren osv. Der er ikke noget i vejen med disse tendenser i sig selv – men de er bare ikke problemfrie, for de vil altid være tilbøjelige til at støde imod andre og modsatrettede tendenser, interesser og behov, og dermed skabe konflikter der kan være både ubehagelige og endda farlige for individet – som det viser sig i Narcissus' tilfælde.

Min interesse for myten har i øvrigt udgangspunkt i mit arbejde med dybdepsykologi, mere specifikt i mit arbejde med personlighedsudvikling og de dynamiske kræfter der er involveret deri. I det følgende vil jeg præsentere myten i en slags egen nutidig udgave – dvs. som en genfortælling af historien i et dybdepsykologisk sprog. Dette sprog vil i det væsentlige afspejle en jungiansk forståelse af den menneskelige psyke. Det betyder, at jeg ser på myten som f.eks. på en drøm. Det der sker i den, er noget der sker – kan ske – i et enkelt menneskes psyke. Alle personer og ting i historien ses som del-komponenter i denne psyke. Historien forstås således som en udlægning af et enkelt menneskes psykiske problemer, hvor forløbet i den repræsenterer det, der sker med ham, samt hans måde at takle problemerne på.

Metoden, der i den jungianske tradition kaldes fortolkning på *subjektplan*, kan i første omgang måske virke fremmedartet og endda vanskelig, men når principperne i den fanges, bliver den indlysende og let at arbejde med. Den er ikke kun kendt og benyttet indenfor den jungianske dybdepsykologi – i virkeligheden er den efterhånden en ret udbredt teknik, og en del psykologiske retninger bruger den i mere eller mindre formaliserede udformninger til arbejdet med bl.a. drømmeforståelse, og i det hele taget selvforståelse. F.eks. indenfor gestalt terapien bruger man en teknik, hvor drømmeren forestiller sig de enkelte drømmekomponenter placeret foran sig. I en slags konfronterende indre dialog spørger drømmeren dem nu hver for sig ud om, hvad det er, de bestiller i drømmen, hvorfor de er der, og hvad det er, de *vil* med drømmeren. Eller man kan i en gruppeterapeutisk sammenhæng få forskellige gruppemedlemmer til at *agere* de forskellige figurer i drømmen for at undersøge dens sammenhæng og mening.

En myte kan, som sagt, betragtes som et kulturprodukt der beskriver en

problemkreds, der har almenmenneskelig relevans. At behandle den på samme subjektive plan som man gør med drømme, giver på lignende måde mulighed for at nå ind til dens indre sammenhæng og mening.

En fortolkning på *objektplan* ville derimod kunne fortælle os om de mellem menneskelige, ydre, sammenhæng i Narcissus' historie. Det gælder f.eks. de fortolkninger, hvor hans død forstås som "rigtig" eller "retfærdig" – "fordi" han spejler sig selv-centreret i andre, og "fordi" han har afvist både Echo og andre, og dermed – som allerede de gamle grækere forstod – selveste Eros (som også dengang var en stor gud). I stedet for at gentage en beskrivelse af sådanne ydre årsagssammenhænge, vil jeg delvis fokusere på nogle almene problemer, som myten tager op, og delvis skildre den indre dynamik i den baggrund og sammenhæng, hvori *Narcissus* forsøger at løse disse problemer.

Et mytisk forløb som Narcissus' historie repræsenterer, kaldes ofte i det dybdepsykologiske sprog for heltens rejse, en hentydning til de individuatoriske muligheder – muligheder for at udvikle, individuere sig – der altid foreligger når et problemkompleks bliver aktualiseret, og stiller individet overfor nogle udfordringer der kan forandre hans forhold til sig selv, til andre, til verden.

Myten og dens fortolkning (se fodnote)*

Tiresias var en berømt sandsiger, og en af de første der kom til ham var najaden, vandnymfen Liriope, som flodguden Cephisus engang forførte. Liriope spørger nu om deres barn, Narcissus, vil leve så længe at han bliver en moden gammel mand. Da svarer Tiresias: "Ja, hvis han aldrig kender sig selv".

Tiresias, sandsigeren, taler selvfølgelig i paradokser, for livet er ikke det fornuftsmæssige forløb, vil alle ønske det skal være. Moderens spørgsmål går på modenhed, og Tiresias svarer hende at kendskab til sig selv paradoksalt nok *ikke* vil give Narcissus den modenhed, psykisk set den forståelse, den visdomsfylde, der følger med alderen. Tværtimod vil det være en farlig hændelse for ham, at møde sig selv.

Den første anelse om karakteren af Narcissus' vanskeligheder får vi allerede, når vi hører, hvem hans forældre er. En vandnymfe og en flodgud. Vand er nemlig, som Jung (1969) siger, det mest almindelige symbol for ubevidsthed. Fra det øjeblik vi fødes fra livmoderens omsluttende fostervand, må vi betragte vand som fremmedelement, det ukendte vi ikke kan overleve, men drukne i. Vandet har altså at gøre med moderen, og samtidig med den mørke forfødselstid, forbevidsthedens tid, før jeg'ets tid – i sidste instans med den altomfattende ubevidsthed – det der jungiansk hedder det kollektive ubevidste.

Som et barn af vandet, vil Narcissus have svært ved at stige op af det og adskille, eller udskille sig fra det. Fra et liv i det ubevidste.

Da han var 16 år gammel, var Narcissus så smuk at alle, både drenge og piger, søgte hans kærlighed. Men "hans stolthed var så stærk", at hverken dreng eller pige fik lov til at røre ham.

Den smukke Narcissus er en *puer æternus*, en evig yngling: Han er omgivet på alle sider af beundrere og tilbedere. Omverdenen er for ham kærlig, beun-

drende, støttende – som en varm, omsluttende, altomfattende mor. Sådan er i alt fald Narcissus' måde at tage det på. For han tager nemlig, uden at (kunne) give igen. For han er endnu psykisk, følelsesmæssigt, et barn – dvs. ikke bevidst. Da hans jeg endnu ikke er uddifferentieret fra det ubevidste, kan han endnu ikke have noget forhold til sig selv, og dermed heller ikke til andre. Og det betyder, at hvis han skulle give, ville det være *hele* sig selv. Han er derfor bange for at *miste* netop det, som hans stolthed er baseret på: alt det, som den moderlige verden priser ved ham, er det, som udgør hans eneste identitet.

En dag er Narcissus på jagt i skoven – han jager hjortedyr ind i nettet. Nymfen Echo ser ham og bliver forelsket i ham.

Da Hera, som hun plejede, var ude at søge efter Zeus, som fornøjede sig med en eller anden bjergnymfe, opholdt Echo Olympens dronning ved at fortælle lange historier, indtil nymferne var flygtet. Da Hera til sidst opdagede Echo's bedrageri, straffede hun hende ved at dømme hende til at være det evige ekko: kun at kunne bruge sin stemme til at gentage det sidste, en anden siger.

Echo ser nu, at Narcissus er kommet bort fra sine kammerater, og hører ham råbe efter dem: "Er der nogen her". Hun benytter chancen og råber tilbage "Her". "Kom til mig" kalder han, og får svaret "Kom til mig" fra skoven. "Lad os komme sammen her" råber han. Der er ikke noget Echo hellere vil gentage, og hun løber samtidig glad mod ham for at omfavne ham. Men nu stejler han. "Rør mig ikke, jeg vil dø, før jeg er din". "Jeg er din" trygler hun. Men han er væk, og i den næste tid fortæres Echo af længsel og til sidst dør hun. Kun hendes stemme, som man stadig kan høre i bjergene, er tilbage.

Narcissus er en dag væk fra den civiliserede by, i skoven, som også er en psykisk repræsentant for det ubevidste. De sky, hurtige og flygtige hjorte som han vil indfange og kontrollere, udgør for os alle en slags ubevidst instinktiv baggrundsrelief i psyken. Deres bevægelser ligner tankernes og følelsernes flygtige bevægelser, når disse, som oftest, er baseret på instinktive og emotionelle, ubevidste impulser (Jung 1976 og Bertelsen 1982). Det er denne ukontrollerede flygtighed, Narcissus nu forsøger at få et bevidst forhold til, ved at indfange den.

At han ikke er parat, viser hans reaktion når Echo tilbyder sig til ham. Da reagerer han nærmest, som om det var et farligt dyr, der stiller sig foran ham. Han er slet ikke i stand til at reagere adekvat over for det tilbud, der kommer ude fra skoven – fra hans ubevidste – eller overhovedet at se det som et tilbud, dvs. som et offer, som noget værdifuldt. For værdifuldt er det. Echo er, som en der indbyder til et kærlighedsforhold, en vigtig side af det kvindelige ved Narcissus, hans *anima*. Hans endnu uudviklede jeg's kvindelige modstykke, det Jung også kalder sjælen. Men Narcissus' moderbinding udtrykkes her klart ved, at Echo er alvorligt handicappet i sit forsøg på at kontakte ham. Hun er nemlig kommet på tværs af gudefamiliens store og jaloux moderfigur, Hera.

Det er her, vi møder de arketyperiske forældre i fortællingen, Narcissus' indre forældre, og de kan oplyse os meget.

Zeus, som fader arketype, repræsenterer her på den ene side den fraværende, på den anden side livsnyderen. Historien antyder, at han nærmest helt hjælpeløst følger sine instinktive, især seksuelle, impulser. Som faderfigur har

han således ikke meget at lære fra sig i retning af Logos, det åndelige maskuline princip. Dette princip har at gøre med at formulere ideer, at skabe medvidenhed. Emma Jung (1974) karakteriserer Logos ved hjælp af Goethe's Faust, med følgende ord: Ordet, Magt, Mening og Handling. Og hun understreger, at Logos forudsætter en vis del bevidsthed, uden hvilken den ikke er tænkelig. Logosprincippet implicerer således en konstant kamp for frigørelse fra (liv)-moderens oprindelige mørke, eller ubevidsthed.

Hvis ikke Narcissus har megen hjælp at hente hos Zeus, så er påvirkningen af moderarketyten på ham til gengæld beskrevet som klart hæmmende. Når moderen (stadigvæk den indre moder) *binder*, så handler hun konservativt. I retning af at bevare og forsvare. Intet må ændre sig, verdens tilnærmelser er en trussel. "Bliv hos mig, mit barn", synes hun at sige, "jeg skal nok forsvare dig mod verden under mine beskyttende vinger, om jeg så skal bruge alle mine mægtige moderlige og kvindelige kræfter til at forhekse den". Men i virkeligheden er det det bundne barn, der bliver som forhekset.

Sådan går det til at Echo, Narcissus' modsatkønnethed, hans sjæl, delvist bliver sat ud af spillet ved en indskrænkning af hendes handlemuligheder. Hun har svært ved at kommunikere med ham – er nødt til at udnytte til det yderste ethvert tilløb til kommunikation som han kommer med, og forsøge at åbne, selv dér hvor han lukker af. Men han afviser hende. Hun er fremmedartet – det ukendtes personifikation. Alt det som gør ham bange. Hun kræver noget af ham. Af hans tanker og følelser og af hans driftsmæssige grundlag som mand, til forskel fra både kvinde og barn. Og hun kræver, at han skelner, at han ser på *hende*, adskilt fra hans umiddelbare, ubevidste tanker og følelser om verden omkring ham.

Hun har nemlig ikke sit eget selvstændigt billede hos ham, fordi hun som kvindeskikkelse er delvis indkorporeret i moderen, hans oprindelige kvindebillede. Dette billede er han så stærkt bundet og fikseret af, at han ligesom ikke kan se Echo, når han ser hende. Belønningen, hvis han kan finde ud af at se Echo, ville være, at han får sig selv adskilt fra moderen og alt det hun betyder.

Men han oplever det, som om Echo kræver *ham*. Og han afviser hende, uden at vide, hvilken skat det er han kaster bort. Det er sammen med det modsatkønnede, at man avler børn – dvs. nyt liv, der med nye øjne kan møde livets problemer, og som har nye muligheder og energier til at løse dem. Med andre ord ligger der i mødet med modsatkønnetheden – denne udkrystalliserede personificering af et dybt ubevidst lag, anima (animus hos kvinden) eller sjælen – muligheder for forvandling, i personligheden og i dens energi.

Jeg taler om et "dybt ubevidst lag", fordi det netop er så anderledes, end det man er opdraget til, vokser op med og kender som sig selv. På mange måder udgør det endda en modpol til den bevidste indstilling, og derfor indeholder det en skattens rigdom, for den der møder det. Derfor er f.eks. også forelskelse så stærk en oplevelse.

Med sin afvisning vælger Narcissus altså at forblive, hvor han er. Han foretrækker det kendte, moderens (omverdenens) varme og omsluttende omsorg – den passive, modtagende rolle fremfor den udfordring det er, at gå det ukendte i møde.

Men Echo er ikke den eneste, Narcissus på denne måde afslår og frustrerer. Blandt en del andre er der en ung mand som til sidst en dag beder til guderne: "Må Narcissus elske en dag således sig selv, og ikke kunne vinde den han elsker". Nemesis hører ham, dømmer hans bøn retfærdig og tilstår ham det han ønsker. Sådan sker det at Narcissus, igen på jagt dybt inde i skoven en dag, stopper, træt, ved en kilde for at drikke, og ser i vandets stille overflade sit eget spejlbillede. Fortryllet af det smukke unge mandsbillede foran ham, er han i lang tid ikke klar over, at det er sig selv han er blevet forelsket i. Men efterhånden går det op for ham, at det er ham selv, der i vandet er så uudholdeligt nær og dog så umuligt fjern på samme tid. For han kan ikke røre ved spejlbilledet uden at det forsvinder. Sorgen over hans ulykke fylder ham, han ser ingen mulighed for at fuldbyrde sin tragiske kærlighed. Han svækkes efterhånden der ved søens bred, for han kan ikke forlade sin elskede. Echo er der ved hans side til sidst. "Farvel kære dreng, min håbløse kærlighed" gentager hun, efter ham.

I døden finder Narcissus underverdenens flod, det stygiske vand, og selv der stirrer han fængslet af sit eget billede. I skoven ved søen finder de søgende ikke hans krop, men kun en blomst, gult i midten, med hvide kronblade rundt omkring.

En mandlig side i Narcissus forsøger, men kan heller ikke råbe ham op. Det er hans skyggeside – den side af det psykiske, der indeholder alt det ved én selv som fører en skyggetilværelse. Alt det, man ikke kan lide ved sig selv, ikke tør vise – det ubehagelige, skamfulde, farlige – som man helst gemmer og ikke lader komme til udtryk. Også dette indre billede, *skyggen* (som Jung kaldte det), oftest billedliggjort i en figur af ens eget køn, har sine skatte at øse af, hvis det accepteres og integreres. Godt og ondt er to sider af samme mønt, som ikke kan adskilles. Mønten er helheden, den er én selv.

Men også dette tilbud afslår Narcissus. Han forbliver i sin bevidsthedsmæssige symbiose med sin udifferentierede verden, kan ikke tage noget skridt til at udskille sig – til at adskille et bevidst, hverdagsvirkeligheds- anerkende, diskriminerende jeg. Han kan ikke løsrive sig fra den barnlige drømmeverden, han lever i. Det, der så sker, er at en i fortællingen ny og magtfuld del af ham, Nemesis, tvinger ham til at møde konsekvenserne af det han gør.

Nemesis blev senere i græsk kultur til en slags filosofisk moralsk-retfærdighedsinstans – skæbnens hævn personificeret. Men oprindeligt var hun i nogle traditioner datter af guden Oceanus (her har vi vandet igen), og selv var hun det Robert Graves (1974) kalder "Nymfegudinden af Døden-i-livet". Nemesis er her i vores historie en slags overordnet og radikal repræsentant for det (selv)regulerende i Narcissus' bevidsthedsmæssige regnskabsafdeling. "Hun" tvinger ham altså til at se på sig selv, på hvad det er, han gør.

Det som sker for Narcissus i skoven ligner et psykotisk anfald. Hans indre verden, hans ubevidste – det han lever med uden at vide af det – bliver pludselig for ham materielt virkeligt. Hans uerkendte selv-kærlighed, selv-centrethed, bliver projiceret ud i et klart billede, som tiltrækker ham, fascinerer ham. Det binder ham i dets ydre afbildning, ligesom det hidtil har bundet hans indre følelses- og forståelsesverden. Hans situation bliver trukket op for ham på en sådan måde, at han ikke længere kan flygte fra den, og han kan ik-

ke flygte fra at se på og forholde sig til den. Den ubevidstes tilbud indebærer denne gang en totaludfordring, der vedrører hele hans væsen – som det skal vise sig.

Men når Narcissus efterhånden bliver klar over, at *han binder sig selv* i en umulig forelskelse, bliver han ikke forløst af psykosen. Bindingen er for stærk. Han ser kun i sin forelskelse en afbildning af sin situation, som *fait accompli*, uden retning, for så vidt uden mening.

Han mangler på den ene side Logos, et eller andet højere perspektiv at måle ud fra, som kunne sætte hans oplevelse, dvs. opdagelse, på plads forståelsesmæssigt, og give ham noget rum, plads til at bevæge sig i, plads til forandring.

På den anden side bliver en forvandling og frigørelse af hans bundne, i moderen fængslede jeg, også forhindret af manglen på det man i dag ville kalde ”jordforbindelse”. Narcissus lever i sit indre på en måde, så han har meget lidt kontakt med *materialitet*, med kroppens, og dermed dagligdagens virkelighed. Han var ganske vist i skoven på *jagt*, dvs. på jagt efter det dyriske, det instinktive, hans kropslige grundlag. Men den kærlighed og det begær, han dér finder, var alligevel ikke det, han ventede.

Egentlig burde styrken i hans oplevelse nu, samt det at en forløsning af hans følelser er totalt umulig, vække hans krop, og dermed hans bevidsthed, som fra en (dårlig) drøm. På den måde kan Nemesis’ handling forstås som et tilbud, som noget han kunne bruge til at komme videre med. (Holdningen til det, der kommer fra det ubevidste – f.eks. i drømme – kan ofte være enten modtagende eller afvisende. Den modtagende holdning kan bringe én videre, den afvisende hjælper sjældent). Narcissus har fortsat kun øje for sine indre billeder, og han kan ikke vedkende sig den afstand, der er mellem hans oplevelser og forventninger på den ene side og den verden, han faktisk bliver præsenteret for, på den anden.

Denne skelnen, diskrimination, er i sig selv indgangen til det han søger, begyndelsen til at kunne spejle sig meningsfyldt i verden. En verden der, forvirrende, altid må konfrontere ham med hans egne, ukendte sider, i al deres abenbare tilfældighed og modsigelsesfuldhed – ofte overraskende, ofte fyldt med ubehagelige, uønskede og modstridende følelser og tanker.

Når Narcissus ikke *kan* skelne, *må* han dø. Han piner sig da også ihjel. Historien fortæller videre om ham, at han derefter fører en vegetativ tilværelse som smuk blomst, tæt ved vandet (narcissus blomsten, foruden at kunne findes i nærheden af vand, havde ifølge traditionen, naturligvis, lettere narkotiske egenskaber) – mens han i underverdenen (igen et billede for det ukendte, det ubevidste), stadig er besat af visionen om den smukke unge mand.

Konklusion

Til sidst er der at bemærke, at der i Narcissus’ historie ligger en sammenhængende proces. Myten beskriver hvordan det går til, at han ender som indadvendt, vegeterende, død. Det ender ikke sådan, fordi Narcissus bryder nogle enkelte tabuer, som jeg var inde på i indledningen til denne artikel (for det gør han), men fordi han, trods nogle forsøg på det modsatte, viser sig ikke at være stærk nok til at vokse sig ud af den overmægtige styrke ved det ubevid-

ste, der er hans udfordring.

Den er vores allesammens udfordring. Og dermed mener jeg kvinders såvel som mænds. For selv om fortællingen som jeg har udlagt den, handler om en mand, så ligger problemstillingen tæt op ad, men er selvfølgelig ikke identisk med, hvad kvinden kommer ud for. (For en kvindelig Narcissus fortælling se f.eks. Kjellin 1977). Kvindens stilling er delvis anderledes p.g.a. de kønsrollemæssige forventninger, hun skal opfylde. Og nogle af dem ligner forbløffende nogle træk ved Narcissus. Hun skal være passiv, smuk, spejle sig i andre – og dvs. for at tilfredsstille sine egne behov skal hun samtidig reflektere den andens behov. Hun skal med andre ord ligne en Echo.

Men her står kvinden overfor nogle rolleforventninger, nogle udefra kommende krav. Denne situation må ikke forveksles med kampen om udskillelsen af en fast identitet, en individualitet, fra det oprindelige ubevidste – eller Narcissus' jagt i skoven efter at kontrollere, dvs. realistisk at kende, sine egne følelser og tanker. Disse opgaver står både den kvindelige og den mandlige Narcissus overfor.

Vi kan derfor i myten læse nogle almenmenneskelige erfaringer, om hvad det vil sige, at udvikle sig fra at være ubevidst, et barn, og mod det at være voksen. At lære sig selv at kende er ikke en opgave der skal tages for let, og heller ikke som en naturgiven udvikling. Tværtimod handler det om en kamp mod stærke kræfter, nogle af dem mere eller mindre kendte, nogle af dem helt fremmedartede. Ingen kan på forhånd være sikret en sejr i denne kamp. Og bl.a. fordi den *også* kræver en ydmyg indstilling, er den da heller ikke nogen kamp i almindelig forstand. Den er en rejse fra det ubevidste – mod det ukendte.

FODNOTE

Jeg har forkortet Ovid's version af myten væsentligt, men har samtidig forsøgt at bibeholde alle dens vigtige motiver.

Jeg har valgt Ovid's fortælling af myten af flere grunde:

Historisk er hans blandt de ældste (den er skrevet ca. år 8 f.k.), og den er helt klart den mest omfattende udlægning der findes af myten, fra den klassiske græsk-romerske periode. Louise Vinge (1967) gengiver, i sit grundigt udarbejdet værk om Narcissus temaet i den vestlige litteratur indtil det tidlige 19. århundrede, de 3 andre kendte beretninger fra denne tid af 2 forfattere: Conon (skrevet mellem 36 f.k. og 17 e.Kr.) og Pausanias (fra det 2. århundrede e.Kr.). De er korte, praktiske fortællinger, med mere oplysende værdi end, som Vinge bemærker, Ovid's "hele og detaljerede kunstneriske form", hvor han skaber en "mytologisk verden" omkring historien (Vinge, s. 19-22). Det udelukker selv sagt ikke, at deres beretninger har mytologisk og psykologisk mening. Men på den anden side får man ikke her den store og sammensatte og alligevel sammenhængende helhed, som Ovid behersker.

For at eksemplificere de andre forfatters rationalistiske og "objektive" stil, kan jeg gengive Pausanias' I. version (i egen oversættelse fra Vinge, s. 21-22): "I det Thespiiske område er et sted, der hedder Donacon. Her er Narcissus' kilde. De siger, at Narcissus så ned i dette vand og, uden at forstå at han så på sit eget spejlbillede, blev han ubevidst forelsket i sig selv, hvorefter han døde af kærlighed ved kilden. Men det er fuldstændigt dumt at forestille sig, at en mand der er gammel nok til at blive forelsket, kunne være ude af stand til at skelne en mand fra en mands spejlbillede". Derefter fortæller Pausanias en anden version, han har hørt. I den har Narcissus været forelsket i sin tvillingsøster.

Efter hendes død, plejede han så at tage hen til kilden og forestille sig at han så, ikke på sit eget spejlbillede, men på søsteren.

Af de 3 fortællere, er det klart Ovid's version, der vidner om den store kunstner, og den store kender af livet og af mennesket. Som sådan har jeg vurderet hans sammensætning af historien som den, der afspejler de psykologisk vigtigste elementer i myten. Det skal bemærkes, at Echo temaet kun forekommer i Ovid og i latinske forfattere der klart er influeret af ham (Vinge, s. 40). Hvis det er sandt, at Ovid har taget sig den kunstneriske frihed på egen hånd at tilføje myten dette motiv, så er min vurdering den, at han i så fald viser en fin indsigt i, og bidrager til en yderligere belysning af Narcissus' problemkompleks.

Det er ligeledes kun i Ovid's version, at spejling episoden er delt i 2 faser, vildfarelsen, hvor han tror det er en anden, han ser – og forståelsen/genkendelsen, hvor han erkender, at det er ham selv, han ser på og er forelsket i. Andre versioner handler kun om vildfarelsen (Vinge, s. 41).

Jeg har i min fortolkning støttet mig til flere oversættelser af Ovid's Narcissus fortælling, både på engelsk og på dansk: Humphries (1955), Frank Justus Miller (1921, gengivet i Vinge), Meisling (1831) og Due (1977). Foruden Vinge har især Due været meget givende i sine analyser af Ovid's sproglige rigdom. Han giver en del eksempler på Ovid's nuancerede og dog mangetydige brug af sproget, der igen bekræfter indtrykket af Ovid som en stor kunstner og en stor kender af mennesket.

LITTERATUR

- BERTELSEN, J. 1982, *Drømme, chkrasymboler og meditation*. Borgen. Kbh.
- GRAVES, R. 1974, *The Greek Myths*. Harmondsworth. Pelican.
- JUNG, C. G. 1969, *The Archetypes and The Collective Unconscious. Collected Works*. Vol. 9 part 1. London. Routledge and Kegan Paul.
- JUNG, S. G. 1975-76, *Psychological Commentary on Kundalini Yoga. Springs* s. 1-32 og 1-31.
- JUNG, E. 1974, *Animus and Anima. Spring*.
- KJELLIN, H. 1977, *Eventyret om elgtyren Langeben og den lille prinsesse Tue-Star. Eventyr om nisser og trolde*. Udvalgt af E. Olenius. Illustreret af J. Bauer. Det Schønbergske Forlag. Kbh.
- OVID, *Metamorphoses*. (Oversat af: Humphries, R. 1955. London. Midland – Miller, F. J. 1921. London. Loeb – Meisling, S. 1831. København – Due, O. S. 1977. Convivium. København).
- STEIN, M. 1976, *Narcissus. Spring* s. 32-54.
- VINGE, L. 1967, *The Narcissus Theme – in Western European Literature up to the Early 19th Century* (Disputats). Lund. Gleerups.